

Helse- og omsorgsdepartementet
Postboks 8011 Dep
0030 Oslo

IOGT i Norge

Postboks 8857 Youngstorget
0028 Oslo
Besøksadresse: Torggt. 1
Telefon: 23 21 45 80
Telefaks: 23 21 45 51
E-post: iogt@iogt.no
Bankgiro: 3000 15 89926
Enhetsnr.: 966 804 130

www.iogt.no

Forslag til endringer i alkohollovgivningen Høringsuttalelse fra IOGT i Norge

Generelt

Vi vil innledningsvis gi uttrykk for at det er ønskelig med en gjennomgang av Alkoholovens bestemmelser for skjenkebevillinger og gebyrer. Vi vil også understreke at denne gjennomgangen må sikte mot endringer som kan bidra til å korrigere for noen av de uheldige sidene ved utviklingen på alkoholområdet gjennom de siste 20-30 år.

Endringene kjennetegnes ikke bare av at antallet skjenkesteder og utskjenket volum har økt, men også at hele næringen i dag har et kommersielt preg hvor overholdelse av lover og regler ikke er en selvfølge. Dette har vært fremholdt i en rekke utredninger og forskningsprosjekter. Et eksempel, verdt å nevne, er SKJENKING I GRENSELAND - STRATEGIER, TILTAK OG LOVGIVNING MOT ØKONOMISK KRIMINALITET I SKJENKESTEDER I DE NORDISKE LAND, cand.jur NIELS KRISTIAN AXELSEN (Sirus 2001).

Som betegnende for situasjonen i bransjen opplyses: I år 2000 ble Oslo politikammer som høringsinstans bedt om å gi sin vurdering av 960 søknader om fornyelse av alkoholbevilling i Oslo. De hadde merknader av negativ karakter til søkerne i 269 tilfeller. Av de 960 som søkte fornyet bevilling var det imidlertid 52 steder som politiet mente absolutt ikke burde bli innvilget fordi de ikke oppfylte kravene i alkohol- og serveringsloven. En undersøkelse viste at mer enn 90 prosent av disse stedene fortsatt er i drift – med noenlunde samme ledelse (i realiteten), samme navn og samme bakmenn.

I Danmark er hele den saksforberedende og kontrollerende myndighet lagt til politiet. Det er likevel fortsatt kommunene som avgjør bevillingsspørsmål. Politiet samler inn opplysninger om søkerens økonomi, og vurderer siden om det er sannsynlig at virksomheten vil gi et rimelig overskudd på en viss sikt. Slik kan man unngå de åpenbare konkurser, og vanskeliggjøre hvitvasking av penger. Det legges særlig vekt på hvor startkapitalen kommer fra. Hadde man hatt en tilsvarende ordening i Norge, ville bobestyrers arbeid i en rekke konkurssaker vært enklere. Det er nettopp denne type opplysninger bobestyrer bruker tid på å skaffe til veie etter konkursåpning. Politiet i Danmark har kontrollmyndighet, hvilket gir mulighet til å være tilstede i utelivet uten å måtte ha skjellig grunn til mistanke om lovbrudd, bli tilkalt eller bedt om bistand slik politiet i dag må i Norge.

Det har vært en vanlig antakelse at liberaliseringen av salgs- og skjenkebevillinger i kommunene både gjenspeiler generelt mer liberale holdninger i samfunnet og at langt større pengerikelighet blant folk har skapt vesentlig større etterspørsel. Vi vil imidlertid fremholde at dagens omsetningsforhold snarere kjennetegnes av overetablering og dermed et tilbudspress. Dette er ikke en situasjon som fremmer sunne bransjeforhold. Vi vil også påpeke at saksbehandlere og kommunale organer på en helt annen måte enn

tidligere er under press for å la hensyn til 'næring' veie tyngre enn helse og sosiale hensyn.

Man må gjerne omtale kommunenes bestemmelsesrett i alkoholpolitikken som et av grunnprinsippene i demokratiet. Ikke desto mindre avdekker erfaringene fra de tre siste tiår at utøvelsen av dette selvstyret har gitt så alvorlige følger at det foreligger tungtveiende grunner til mer aktiv bruk av sikkert dokumenterbare virkemidler. Regulering av skjenketider er blant disse.

Maksimaltider for skjenking

Alkoholovens maksimaltider for skjenking foreslås innskrenket med en time

Lovens normaltid klokken 01.00

IOGTs kommentar: Vi stiller oss bak de premisser som gis i høringsnotatet: *En oppsummering av internasjonal forskning viser at endringer i skjenketider følges av endringer i voldsomfanget. Når skjenketidene øker, får man mer vold og omvendt. Det er i denne sammenhengen også viktig å se helheten i alkoholpolitikken. De viktigste regulatoriske virkemidlene på alkoholområdet må sees i sammenheng, da de forskjellige virkemidlene forsterker og utfyller hverandre. En innskrenkning av alkoholovens maksimaltider for skjenking vil være et grep som fører til begrenset tilgang til alkohol*

I lys av dette finner vi det imidlertid vanskelig å forstå at det ikke er foreslått noen endring i lovens normaltid. IOGT vil sterkt tilrå at også lovens normaltid flyttes med én time – til klokken 24.00 - med virkning/ikraftsettelse fra starttidspunktet for neste bevillingsperiode. Rent faktisk vil det tjene som en understreking av de klare sammenhenger mellom skjenketid og alkoholrelaterte skader.

Samtidig vil det være en klart uttalt oppfordring til kommunestyrene om å gjennomdrøfte skjenkepolitikken i den enkelte kommune. Kommuner som ønsker å legge seg på en litt mer restriktiv linje vil da kunne finne støtte for dette både i nasjonal og internasjonal forskning og norsk alkohollovgivning. Loven vil på den annen side ikke være til hinder for et kommunestyre som ønsker å tillate skjenking til klokken 01.00 eller klokken 02.00 – pluss 30 minutter.

Lovens maksimaltid klokken 02.00

IOGTs kommentar: IOGT støtter dette forslaget. Vi slutter oss til at *"De reduserte skadevirkningene en slik lovendring kan innebære for den enkelte og for samfunnet, må tillegges betydelig vekt. Kommunene beholder i stor grad sin frihet gjennom muligheten til å fastsette skjenketider innenfor de lovbestemte rammene."*

Kontroll- og reaksjonsbestemmelser

Rett til å stenge salgs- og skjenkested

Departementet har bedt om høringsinstansenes tilbakemelding på om det er hensiktsmessig å innføre en midlertidig prøveordning, der kontrollører av kommunale salgs- og skjenkebevillinger kan gis kompetanse til å inndra salgs- eller skjenkebevilling på stedet, dersom det avdekkes brudd på bestemmelser som har særlig sammenheng med alkohollovens formål.

IOGTs kommentar: Det er grunn til å anta at den betydelige økningen av antall skjenkesteder med lange åpningstider og "alle rettigheter", der det meste av omsetningen er

alkoholholdige drikker, kan ses som et tegn på at kommunene ikke har klart uttrykte mål for edruskapspolitikken, eller nødvendige ressurser, blant annet juridisk kompetanse, til å sette en bevisst alkoholpolitikk opp mot næringsinteressene. Loven selv bør være klarere om at hensyn til ro og orden, mindreårige m.v., og skille mellom bykjerne og boområder kan være gyldige grunner til å behandle skjenkebevillinger noe ulikt.

Tilsvarende er det nødvendig å klargjøre rettsikkerhetskriteriene ved tildeling, kontroll og ev. inndragning av skjenkebevillinger. Stikkprøver som avdekker brudd på vilkårene, må være tilstrekkelig til temporære sanksjoner, som ev. følges opp med hyppigere kontroller. Slike kontroller bør ikke være varslet på forhånd. Også situasjonen umiddelbart utenfor skjenkestedet må telle med i vurderingen, særlig ved behandling av fornyet bevilning.

Vi vil understreke verdien av at et tettere samspill mellom Helsedirektoratet og kommunene, med vekt på at kommunene kan få adekvat bistand til i sterkere grad å nyttiggjøre de regulatoriske virkemidler på en uangripelig måte.

IOGT har ikke vesentlige innvendinger mot at det iverksettes en prøveordning for inndragelse av bevilning på stedet. Vi vil foreslå at en slik ordning blir forsøkt både i noen større kommuner (mer enn 50.000 innbyggere) og noen mellomstore (20-50.000 innbyggere). En prøveordning må evalueres.

Vi vil samtidig påpeke at det kan være grunn til å vurdere hvilke muligheter som kan ligge i utøvelse av skjenkekontroll sammenholdt med politiets rett til å stenge et skjenkested, (jfr alkoholoven § 1-8a, annet ledd). Kontrollører bør, når de vurderer det som påkrevet, kunne ha rett til å tilkalle politi til et skjenkested.

Vetorett for politiet i bevillingssaker

Helse- og omsorgsdepartementet har vurdert – og avvist - at det kan være ønskelig å gi politiet en vetorett i bevillingssaker.

IOGTs kommentar: Vi kan være enige i at dette ville kunne innebære at ansvaret for behandling av bevillingssaker flyttes bort fra de demokratisk valgte organer. Vi tror imidlertid at det både kan være behov for og mulighet for en mellomløsning. Det er ikke grunn til å betvile at politiet i enkelte tilfeller sitter med kunnskap som kan være relevant for å vurdere en bevillingssak, men som ikke er kommet fram under saksgangen. Vi vil derfor be departementet vurdere å åpne for en anke- eller klageadgang for politiet i bevillingssaker.

Lokale produsenter av alkoholholdige drikker

- Det foreslås å åpne for salg i egen virksomhet av egenprodusert alkoholholdig drikk som inneholder inntil 4,7 volumprosent alkohol

IOGTs kommentar:

Vi er kjent med at lovgivende myndighet er utsatt for et ikke ubetydelig press for i større grad å åpne for direkte salg av lokalt produserte alkoholvarer. Dette påtrykket er ofte koblet sammen med et ønske om utvikling av lokalt landbruk og nisjeprodukter. Det kan være vanskelig å stille seg helt avvisende til at slike prosjekter skal kunne realiseres.

Vi vil imidlertid påpeke at det har vært en rød tråd i norsk alkoholpolitikk og –lovgivning å motvirke at private næringsinteresser i tiltakende grad bindes opp i omsetning av alkohol. I

et folkehelseperspektiv har norsk alkoholpolitikk slik sett gjennomgående fungert bedre enn i de fleste andre europeiske land. Det må foreligge svært tungtveiende grunner for at man i enda større grad – og på nye områder - skal gi åpning for private alkoholinteresser.

Etter vår mening faller motivasjonen for forslaget (salg i egen virksomhet av egenprodusert alkoholholdig drikk som inneholder inntil 4,7 volumprosent alkohol) fra hverandre hvis det ikke stilles krav om at råvarene skal være egenprodusert, eller i det minste lokalt produsert. Forslaget forsøkes også motivert ut fra hensyn til 'tradisjon og kultur' – men også dette blir jo begreper uten meningsinnhold når det ikke stilles krav med utgangspunkt i lokale råvarer. Vi ønsker ikke å støtte det fremsatte forslaget.

Forbudet mot auksjon av alkoholholdig drikk

Det foreslås å tillate auksjon av alkoholholdig drikk mellom private i regi av Vinmonopolet. Videre foreslås det å oppheve forbudet mot auksjon av alkoholholdig drikk mellom næringsdrivende

IOGTs kommentar:

Vi har forståelse for de praktiske hensyn som omtales. Samtidig vil vi peke på den praksis som er etablert i Sverige (Systembolaget) og kan ikke se at det skal være grunner for mer liberale ordninger i Norge. Kun Vinmonopolet bør ha adgang til å organisere/gjennomføre slike auksjoner. Varene som skal kunne auksjoneres må ha utvilsom karakter som samlerobjekter, og de alminnelige bestemmelser som forbyr alkoholreklame må gjelde også for denne type virksomhet.

Gebyrer

- Bevillingsgebyrene foreslås justert

IOGTs kommentar:

Vi vil understreke at gebyrer ikke bare er et virkemiddel til å dekke inn administrative kostnader knyttet til forvaltningen av alkohollovgivningen. De kan også brukes som et virkemiddel til å demme opp for en utvikling som har gått mer og mer i retning av at enhver serveringsvirksomhet også skal være et skjenkested.

I vurderingen av gebyrsatsene mener vi det er grunn til å ta innover seg at utviklingen gjennom de siste 25 år har vært svært uheldig. Vi tilrår at det i forkant av å slå inn på en praksis med indeksregulering av bevillingsgebyrene foretas en vesentlig heving av gebyrene. Etter vår mening bør det være minimum 20 prosent.

Øvrige endringer

IOGT har ingen merknader til de øvrige endringer som foreslås.

Med vennlig hilsen
IOGT i Norge

Cecilie Widnes
Gen.sekr.